

SOG‘LOM TARBIYA – KUCHLI JAMIYAT

Muallif: Mavluda Ismoiljonova Ismoiljon qizi

Kalit soʻzlar: tarbiya, ma'naviyat, barkamol avlod, pedagog, oila, jamiyat, yoshlar, qadriyatlar, ta'lim, tarbiyaviy faoliyat.

Annotatsiya: Mazkur tezisda sogʻlom tarbiyaning shaxs kamoloti va jamiyat taraqqiyotidagi oʻrni yoritilgan. Yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash, ularda ma'naviy immunitetni shakllantirish, oila, ta'lim muassasalari va mahalla hamkorligining ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy axborotlashgan jamiyat sharoitida pedagoglarning tarbiyaviy faoliyatdagi vazifalari hamda barkamol avlodni shakllantirish masalalari ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kirish: Tarbiya inson hayotining eng muhim va mas'uliyatli jarayonlaridan biri hisoblanadi. Insonning ma'naviy, axloqiy va intellektual kamoloti bevosita tarbiya bilan bogʻliq. Har qanday jamiyatning buguni va ertangi kuni yosh avlodning qanday tarbiya topayotganiga bogʻliq boʻlib, sogʻlom tarbiya jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biri sanaladi.

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda yoshlar ongiga turli gʻoya va qarashlar tez ta'sir koʻrsatmoqda. Bu esa tarbiya masalasiga yanada mas'uliyat bilan yondashishni talab etadi. Yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularda mustaqil fikrlash, hayotiy pozitsiyani shakllantirish va ma'naviy immunitet hosil qilish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Buyuk mutafakkir Abu Rayhon Beruniy oʻzining “Hindiston” asarida har bir xalqning urf-odati va qadriyatlariga hurmat bilan qarash zarurligini ta'kidlagan. Ushbu qarashlar bugungi kunda ham oʻz ahamiyatini yoʻqotmagan boʻlib, yoshlarni

milliy o'zlikni anglash va umuminsoniy qadriyatlarni qadrlash ruhida tarbiyalashda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Asosiy qism

Tarbiya – shunday bir murakkab ijtimoiy jarayonki, bir qarashda juda oddiy lekin zamonlar osha tuslanuvchan, ammo o'z qadri va qimmatini yo'qotmagan holda yashovchanligini saqlab kelayotgan o'ta nozik va murakkab hodisadir.

Tarbiya inson shaxsini shakllantiruvchi eng muhim omillardan biridir. Sharq mutafakkirlari o'z asarlarida tarbiya masalasiga alohida e'tibor qaratganlar. Xususan, Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Abu Rayhon Beruniy va Alisher Navoiy asarlarida komil insonni tarbiyalash g'oyalari keng yoritilgan.

Hozirgi davrda yoshlar turli axborot oqimlari ta'siri ostida yashamoqdalar. Internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng rivojlanishi bilim olish imkoniyatlarini oshirayotgan bo'lsa-da, ayrim salbiy ta'sirlarni ham yuzaga keltirmoqda. Shu sababli yoshlarda axborotni tanqidiy tahlil qilish, mustaqil fikrlash va to'g'ri xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirish zarur. Sog'lom tarbiya avvalo oiladan boshlanadi. Oila jamiyatning eng muhim ijtimoiy instituti bo'lib, farzandning dastlabki dunyoqarashi va xarakteri aynan shu muhitda shakllanadi. Ota-onaning farzand oldidagi mas'uliyati, ularning shaxsiy namunasi, oiladagi ma'naviy muhit bolaning kelajakdagi hayot yo'lini belgilashda muhim o'rin tutadi. Farzand tarbiyasi ota-onalar, pedagoglar va jamiyat zimmasidagi muqaddas vazifadir. Yosh avlodning ma'naviy barkamolligi, vatanparvarligi va ijtimoiy faolligi ko'p jihatdan ular olayotgan tarbiya sifatiga bog'liqdir. Shuning uchun ham tarbiya masalasiga davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Tarbiya jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning o'rni

Milliy qadriyatlar xalqning ko'p asrlik tajribasi, urf-odatlari, an'analari va ma'naviy merosini o'zida mujassamlashtiradi. Umuminsoniy qadriyatlar esa adolat,

tinchlik, bag‘rikenglik, insonparvarlik va mehr-oqibat kabi fazilatlarni qamrab oladi. Yoshlarni ushbu qadriyatlar asosida tarbiyalash ularda Vatanga muhabbat, milliy g‘urur va tarixiy xotiraga hurmat tuyg‘ularini shakllantiradi. Shu bilan birga, boshqa xalqlar madaniyati va qadriyatlariga nisbatan hurmat ruhini ham rivojlantiradi. Ajdodlarimizning boy ilmiy va ma'naviy merosi yoshlar tarbiyasida muhim manba hisoblanadi. Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Bahouddin Naqshband, Alisher Navoiy va Zahiriddin Muhammad Bobur kabi buyuk allomalar asarlarida insoniy fazilatlar, odob-axloq va ilm-ma'rifat masalalari chuqur yoritilgan. Ularning merosidan samarali foydalanish yoshlar ma'naviyatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'lim tizimida tarbiyaning ustuvor yo‘nalishlari

Bugungi kunda ta'lim tizimida bilim berish bilan bir qatorda tarbiyaviy faoliyatni kuchaytirish ham muhim vazifa hisoblanadi. Chunki zamonaviy jamiyat bilimli, tashabbuskor, ijodkor va mas'uliyatli shaxslarni talab etmoqda.

Ta'lim muassasalarida quyidagi yo‘nalishlar bo‘yicha tarbiyaviy ishlarni rivojlantirish maqsadga muvofiq:

ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni muntazam tashkil etish;

kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish;

yoshlarni kasb-hunarga yo‘naltirish;

sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish;

ekologik madaniyatni shakllantirish;

media savodxonlik va axborot madaniyatini rivojlantirish.

Media savodxonlik yoshlarni internet va ijtimoiy tarmoqlarda tarqatilayotgan axborotlarni tahlil qilishga, yolg‘on va ishonchli ma'lumotlarni farqlashga o‘rgatadi.

Bu esa turli zararli g'oyalarning yoshlar ongiga salbiy ta'sir ko'rsatishining oldini olishga yordam beradi.

Pedagogik mahorat va tarbiya samaradorligi

Tarbiya jarayonida pedagogning o'rni beqiyosdir. O'qituvchi nafaqat bilim beruvchi mutaxassis, balki ma'naviy yetakchi va tarbiyachi hamdir. Shu sababli pedagog yuqori kasbiy mahorat, keng dunyoqarash va yuksak axloqiy fazilatlarga ega bo'lishi zarur.

Zamonaviy pedagog:

o'z kasbining fidoyisi bo'lishi;

innovatsion pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanishi;

o'quvchilarda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishi;

ta'lim va tarbiyaning uzviyligini ta'minlashi;

o'zining shaxsiy namunasi bilan yoshlarga ijobiy ta'sir ko'rsatishi lozim.

Tarbiya samaradorligi ko'p jihatdan pedagogning o'quvchilar bilan individual ishlay olishiga ham bog'liq. Har bir o'quvchining qiziqishi, qobiliyati va ehtiyojlarini hisobga olgan holda tashkil etilgan ta'lim-tarbiya jarayoni yuqori natija beradi.

Oila, mahalla va maktab hamkorligining ahamiyati

Yoshlar tarbiyasida oila, maktab va mahalla hamkorligi alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu hamkorlikning samarali tashkil etilishi yoshlarning har tomonlama barkamol bo'lib voyaga yetishiga xizmat qiladi. Ota-onalar ta'lim muassasalari bilan muntazam hamkorlik qilishi, farzandlarining o'qishi va tarbiyasiga befarq bo'lmasligi zarur. Mahalla esa yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularni sport va madaniy tadbirlarga jalb qilish hamda ijtimoiy faolligini oshirish

orqali tarbiyaviy jarayonga munosib hissa qo'shadi. Oila, maktab va mahalla o'rtasidagi uzviy hamkorlik yoshlarni turli salbiy illatlar va yot g'oyalar ta'siridan asrashning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sog'lom tarbiya barkamol shaxsni, barkamol shaxs esa kuchli jamiyatni shakllantiradi. Yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash, ularda ma'naviy immunitet, tanqidiy fikrlash va fuqarolik mas'uliyatini rivojlantirish bugungi kunning ustuvor vazifalaridan biridir. Tarbiya jarayonida oila, ta'lim muassasalari, mahalla va keng jamoatchilikning hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, pedagoglarning kasbiy mahorati, fidoyiligi va ma'naviy yetukligi yosh avlod tarbiyasida hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Sog'lom tarbiya orqali ma'naviy barkamol, intellektual salohiyatli, Vatanga sadoqatli va mas'uliyatli avlodni voyaga yetkazish mumkin. Ana shunday avlod esa mamlakat taraqqiyoti, jamiyat barqarorligi va xalq farovonligining mustahkam poydevorini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
- O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
- Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
- Forobiy A.N. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2016.
- Beruniy A.R. Hindiston. – Toshkent: Fan, 1963.
- Ibn Sino. Tadbiri manzil. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.
- Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
- Navoiy A. Mahbub ul-qulub. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2020.